

הגאון הגדול הרב שבתי לוי שליט"א
ראש מוסדות הליכות משה ורבה של רמת אהרן ב"ב
השיעור השבועי בהלכה נמסר מידי שבת
שעתים לפני השקיעה בבית המדרש הליכות משה רח רבינונ ד ב"ב

ר"ת	יציאה	כניסה	
17:59	17:20	16:20	ירושלים
17:56	17:18	16:16	תל אביב
17:56	17:18	16:08	חיפה
17:59	17:21	16:21	באר שבע

מאפה הלבי ומאפה בשרי יחד בתנור

הטעמים ביניהם. ורק אסרנו לצלות יחד מפני תערובת גופי הפסחים

נ"ט בר נ"ט קל מריחא

ובריטב"א בחולין (קיא:) כתב לגבי דין של נותן טעם בר נותן טעם ששם ראינו מחלוקת רב ושמואל, לרב אסור ולשמואל מותר. ומבאר בדעת שמואל דמה שהתיר נ"ט בר נ"ט כיון שסובר שנ"ט בר נ"ט אינו מגיע לדין של ריחא מילתא.

שלוש סוגי טעמים

ונבאר את דברי הריטב"א. דיש שלוש סוגים של טעמים. יש טעם כעיקר שהוא אסור מדאורייתא וזה טעם בדרגה ראשונה כי בישראל את האיסור עם ההיתר ואח"כ הוציא את האיסור ונשאר טעם האיסור בהיתר, יש דין של ריחא וזה דרגה שניה של טעם כלומר טעם חלש יותר מטעם כעיקר, ויש דרגה שלישית שהוא נ"ט בר נ"ט דהיתרא. וע"ז אומר הריטב"א אליבא דשמואל שהתיר בני"ט בר נ"ט דסבר שזה יותר קל מריחא מילתא כיון שזהו דרגה שלישית הנספג בתבשיל בשונה מריחא מילתא שזה דרגה שניה הנספג בתבשיל, אבל ברור שיש טעם גם בריחא מילתא.

היתר ריחא רק בדיעבד

להלכה פסקו רוב הראשונים כדעת לוי שריחא לאו מילתא הוא. אלא שהרי"ף מבאר דכל ההיתר שריחא לאו מילתא היינו דוקא בדיעבד אבל לכתחילה אסור. בשונה מהיתר של נותן טעם בר נ"ט שם ההיתר לכתחילה.

בשר שחוטה עם בשר נבילה

ולכן אם לקח בשר שחוטה לא יצלה אותו עם בשר נבילה לכתחילה אחד ע"י השני בתנור אחד. אבל אם כבר צלאם ביחד מותר באכילה. ואע"פ שריחא הנבילה עבר לשחוטה, ריחא לאו מילתא ומותר.

שואף יין דינו כטועם

הראשונים הביאו עוד סוגיא בדין של ריחא מילתא. מהגמ' בע"ז (סו:) גבי 'בת תיהא' באדם שרוצה להריח יין של איסור אם הוא ראוי לשתיה או שהוא מקולקל וע"י שמריח הוא שואף מהיין, נחלקו אביי ורבא האם מותר

האם ריח הבשר אוסר את החלב

היום נדון בדין אדם שרוצה להכניס בשר וחלב לתנור אחד באופן שאין נגיעות כלל אחד בשני, אלא שריח הבשר יוצא מן הבשר ונתפס בתבשיל החלבי. נראה האם ריח הבשר דינו כממשות ואוסר את החלב או שאין דין ריח כדין ממשות ואינו אוסר. וכן נראה מה הדין במי שמניח צלי בשר על האש ויוצא מהבשר ריח חזק של בשר ואותו ריח נתפס במאכל חלבי אחר. האם אותו ריח יכול לאסור מאכלים כדין טעם כעיקר או לא.

ריחא מילתא או לאו מילתא

הגמ' בפסחים (עו:) דנה האם ריחא מילתא או אין ריחא מילתא, דהיינו אם ריחא מילתא אז התבשיל שספג הריח נאסר, ואם אין ריחא מילתא דהיינו שאין כח לריח לאסור תבשיל מדין ריח לבד. הגמ' שם מביאה מחלוקת בדין אדם שצלה בשר שחוטה שמן יחד עם בשר נבלה כחוש. רש"י שם מפרש שמדובר בשני שיפודים ע"ג האש ושאיין נוגעים האחד בשני. רב סבר לאסור כיון שמפטמי אהרדי שריח הבשר של השמן מפטם את הבשר נבלה הכחוש וחוזר הבשר נבלה ומפטם את הבשר השמן ולכן שניהם אסורים ולוי סבר אפילו בשר שחוטה כחוש שצלאו עם בשר נבלה שמן מותר, כיון שריחא לאו מילתא.

ריח הבשר מורגש בגבינה

והנה מוכח בגמ' שבין למ"ד ריחא מילתא ובין למ"ד ריחא לאו מילתא מדובר שנתפס ריח הבשר בגבינה ומורגש טעם בשרי בגבינה ואעפ"כ סבר לוי שמותרת הגבינה באכילה כיון שלא אסרה תורה טעם שהגיע מריח דריחא לאו מילתא.

לוי לא חשש לתערובת טעמים

והראיה מהגמ' (שם) ששאלה על דעת לוי מיתיבי אין צולין שני פסחים כאחד מפני התערובת, שהרי הטעמים מתערבים אחד בשני ונמצא פסח נאכל שלא למנויו. הנה מוכח שריחא מילתא וטעם לבד אוסר את שני הפסחים מחשש שאם נאכל את הפסח יחשב כאילו אוכל פסח שלא נמנה עליו ואע"פ שזה רק טעם מעורב בו, וקשה ללוי שסבר שריחא לאו מילתא. ותירצה הגמ' שאסרו מפני תערובת גופים כלומר ברור שיש תערובת טעמים ואעפ"כ לוי סבר שמותר לאכול מן הפסחים שיתערבו

י"ב עשרונים ופיו פתוח מותר לצלותם בו ובלבד שלא יגעו זה בזה. ואם אחד מהם מכוסה בקערה או בבצק מותר לצלותם אפי' בתנור קטן ופיו סתום.

קדירות נפרדות לכתחילה

עוד ממשיך השו"ע שם (הל"ב) אבל אם בא לבשלם בקדירה זה לעצמו וזה לעצמו אפי' בתנור קטן ופיו סתום מותרת, ואע"פ שפי הקדרות מגולה. ובזה לכו"ע ריחא לאו מילתא ומותר.

להיכן נעלמה הזיעה

וכאן נשאלת השאלה, היאך אפשר להכניס לתנור אחד סגור גם מגש חלבי וגם מגש בשרי, דגם אם נאמר שריחא לאו מילתא, עדיין יקשה לאן נעלם הזיעה שיוצאת מן המאכל הבשרי ומתערבת בתנור ונכנסת לתוך המאכל החלבי, וכן הזיעה שיוצאת מן המאכל החלבי ומתערבת בתנור ונכנסת לתוך המאכל הבשרי, וא"כ איך נתיר להכניס לתנור אחד סגור בשני קדירות שני מאכלים האוסרים אחד את השני ולא נחשוש מפני הזיעה העולה מהם.

התנור שורף את הזיעה

בשו"ת יביע אומר חיו"ד (ח"ה ס"ז) למרן זיע"א אומר גבי תנורים האם אפשר להכניס מאפה או תבשיל חלבי לתנור שהכניסו בו קודם תבשיל בשרי. והביא בשם שו"ת אבן יקרה שאין התנור נאסר כלל. דכיון שהיסקו מבפנים וכולו רותח, התנור שורף את ההבל שעולה מן התבשיל ואינו בולע מן ההבל. ולכן סבר שתנור נשאר תמיד בחזקת פרוה, ואף פעם לא יהפך לבשרי, וכל מה שאסרו בתנור, זה פעם שהיו מדביקים פת בדופני התנור, אבל היום שלא מדביקים פת בתנור אלא הכל בתבניות, מספיק להחליף את התבנית מהבשרי לחלבי וההבל שעולה בתנור נשרף.

חם לא בולע מחם

אבל יש לנו עוד היתר מהמשנה במכשירין (פ"ה משנה י') שאומרת, המערה משקין טהורין חמים למשקין חמים טמאין או מערה מצונן טהור לצונן טמא או מחם טהור לצונן טמא המשקין נשארין טהורים. אבל אם מערה משקין צוננים טהורים לתוך משקין חמים טמאים, המים הטהורים נטמאים. ביארו המפרשים שהמים התחתונים הטמאים מעלים הבל לעליון הצונן ומטמאים וההבל העולה מן החם כמשקה הוא חשוב. מוכח לנו שכל האיסור זה דוקא מצונן לחם שאז החם עולה ונתפס בצונן ומטמאו אבל אם שניהם חמים לא חיישינן להבל העולה.

הקב"ה ברא כך בטבע

וביארנו כבר המפרשים שהקב"ה ברא בטבע שההבל העולה בטיבעו להיתפס במקומות קרים וברגע שנתפס בקר הוא הופך לנוזל, אבל אם המקום האחר חם, לעולם האדים לא ינוחו. ולכן אם מערה מחם לחם אף שההבל העולה מן המשקין הטמאין נראה כאילו נכנס למשקין הטהורין, בפועל זה אינו כן אלא ישאר באויר עד שיתפס במקום אחר קר.

חלב למטה ובשר מעליו

וכ"כ הרא"ש בתשובה כלי חלב למטה וכלי בשר מעליו,

לו לשאוף מהיין. דעת אב"י לאסור ודעת רבא להיתיר. הגמ' שם תלתה מחלוקתם של אב"י ורבא בדעת רב ולוי אב"י סבר כרב שריחא מילתא ולכן אסור להריח מן היין ורבא סבר כלוי שריחא לאו מילתא ולכן מותר להריח מן היין. מכאן רואים שמי ששואף יין דינו כטועם מן היין, ואעפ"כ לוי סבר להיתיר כיון שריחא לאו מילתא.

תנור קטן שונה מתנור גדול

אלא שכל מה שראינו מחלוקתם של רב ולוי האם ריחא מילתא או ריחא לאו מילתא וע"ז פסקו הראשונים כדעת לוי שריחא לאו מילתא רק בדיעבד, כ"ז דוקא בתנור סגור שאז יש מחלוקת האם ריחא אוסר או לא. אבל אם הכניס בשר נבלה ובשר שחוטה לתנור גדול ופיו פתוח, ע"ז לא דיברה הגמ' ופשוט שמותר לכתחילה לצלות כך לכו"ע.

תנור שאין לו תקרה

וכן הדין בתנור שאין לו תקרה וכל ההבל עולה למעלה, ודאי לכו"ע שריחא לאו מילתא ומותר לשים צלי בשר שחוטה ליד צלי בשר נבלה כיון שתקרת התנור פתוחה, ואע"פ שהריח עולה ומתערבב קצת מבשר הנבלה לבשר השחוטה כיון שאינו כ"כ משפיע בטעמו מותר ובכך ריחא לאו מילתא.

כל אחד בקדירה נפרדת

וכן ראינו שאם שמו בתנור בשר שחוטה ליד בשר נבלה אלא שכל אחד נמצא בקדירה נפרדת, מותר לאכול את בשר השחוטה. דין זה בגמ' בפסחים (שם) אין צולין שני פסחים כאחת מפני תערובת גופים ובזה הקשתה הגמ' על רב שסבר שריחא מילתא וכאן מוכח דכל החשש רק מפני תערובת גופים ואילו מתערובת טעמים לא חששו. וא"כ קשיא לרב שסבר שריחא מילתא. אלא תירצה הגמ' אמר רב ירמיה הכא במאי עסקינן בכעין שתי קדירות, שפוד מכאן ושפוד מכאן ותל של גחלים או של אפר ביניהם. אבל אילולי התל ביניהם היה אסור לאכול מן בשר השחוטה מדין תערובת טעמים ולא היינו צריכים להגיע לתערובת גופים כדי לאסור.

שתי קדירות בתנור אחד

למדו מכאן הראשונים לפי"ז אם שמו שתי קדירות בתנור, אחת קדירה של בשר ואחת קדירה של חלב והריח עובר מהקדירה של הבשר לקדירה של החלב, אין בזה איסור ומותר לכתחילה. ואע"פ שהריח עולה מהקדירה ויורד חזרה בחלל התנור גם לקדירת החלב, וכן מקדירת החלב עולה הריח ויורד חזרה לקדירת הבשר, אעפ"כ שני הקדירות מותרות באכילה, דכל המחלוקת אם ריחא מילתא או אין ריחא מילתא זה כשאנים בשני קדירות אלא זה על יד זה ואז הריח עובר ישירות ממאכל זה למאכל אחר, אבל בשני קדירות שהריח לא עובר ישירות, לכו"ע ריחא לאו מילתא ומותר.

פסק השו"ע בדיעבד ולכתחילה

השו"ע (ביו"ד סימן קח הל"א) פוסק, אין צולין בשר כשרה עם בשר נבלה בתנור אחד ואע"פ שאין נוגעים זה בזה. ואם צלאן ה"ז מותר ואפילו האסורה שמנה הרבה והמותרת רזה. (ע"כ בדיעבד). ואם התנור גדול שמחזיק

אם עולה הבל מן החלב לקדירה הבשרית, הקדירה הבשרית נאסרת, אבל כ"ז אם הקדירה הבשרית צוננת, אבל אם הקדירה הבשרית חמה עיין במשנה במכשירין פ"ה משנה י'. שם ראינו שחם ע"ג חם לא חיישינן להבל העולה מאחד לשני.

חשש מריחא ולא מהבל

ולפי"ז מבואר היטיב כל מה שהגמ' בפסחים דנה בשני פסחים או בבשר שחוטא שנצלה עם בשר נבילה הכל מדין ריחא, האם ריחא מילתא או ריחא לאו מילתא, אבל גבי הזיעה הגמ' לא חששה כיון שבתנור שניהם חמים ואין עוברת זיעה מאחד לשני. וע"כ פסק השו"ע אם כ"א בקדירה נפרדת או שיש תל ביניהם או אם אחד מכוסה הכל מותר, כיון שריחא לאו מילתא ולא חששו משום ההבל שעולה ויורד בתנור במשך כל זמן האפיה.

מעשים בכל יום

וכ"כ כתב בשו"ת ישכיל עבדי. מעשים בכל יום שאדם פותח את פי התנור ויראה איך שההבל כולו יוצא אליו, וזה מאחר שבמשך כל זמן האפיה בתנור האדים שבתוכו מחפשים מקום ליתפס בו ולכן ברגע שפותח את דלת התנור מיד הם יוצאים לבחוזך, ולכן המשקפים מתמלאים מלא אדים ברגע שפותח את התנור.

עשיתי מעשה

ואני עשיתי מעשה ותעשו ג"כ ותראו. תפתחו את התנור תוך כדי אפיה אפילו כשיש בתנור תבשיל עם רוטב ותנגבו עם טישו את דפנות התנור ותראו שהטישו יוצא יבש לחלוטין מהסיבה שהבאנו דאין התנור קולט את הזיעה כלל. ולכן התנור מוכשר ועומד מבשרי לחלבי ומחלבי לבשרי, ומוכן דברי השו"ע שכתב שאין ריחא מילתא כשכל אחד בקדירה נפרדת ולא חשש כלל לזיעה העולה משניהם.

הכניס החלבי ולאחמ"כ הבשרי

אלא שכל ההיתר להכניס קדירה חלבית וקדירה בשרית יחד לתנור זה דווקא אם מכניס ביחד את שניהם קרים ושניהם מתחממים יחד וממילא כשהאחד מתחיל להעלות זיעה, השני לא בולע את הזיעה מחמת החום שבו. אבל אם הכניס את הקדירה החלבית ולאחר שהיא רותחת הכניס את הקדירה הבשרית, הקדירה הבשרית נאסרה, דכיון שהיא נכנסה קרה ממילא כל הזיעה שיוצאת מהקדירה החלבית מיד נתפסה בקדירה הבשרית הקרה.

הכשר התנור אינו נצרך

לפי"ז אדם שרוצה לבשל בשר בתנור ולאחמ"כ רוצה להכניס מגש חלבי לתנור אינו צריך להכשיר כלל את התנור אלא התנור מוכשר ועומד כיון שהתנור אף פעם לא היה בשרי.

הלכה ואין מורין בן

אלא שהלכה זו אין להורות אותה לרבים, כיון שדבר שהעולם נוהג בה איסור, אסור להקל להם ולכן הלכה זו היא הלכה אבל למעשה לא יעשה כן.

אם הכניס מותר

הנפק"מ בדיעבד. אם בא מישהו ושואל מה יעשה עם מגש חלבי שהכניס לתנור בשרי האם יכול לאכול מהתבשיל החלבי. בדיעבד לאחר מעשה מורים לו שמותר לו לאכול.

מחמם דגים ובשר בתנור

וכן הדין במי שהכניס בערב שבת מגש עם דגים לתנור שהוא פלטת שבת או בארון חימום ומשאיר את הדגים עד לסעודת שבת ובאותו תנור מכניס לחימום גם מגש עם בשר ושניהם מכוסים כל אחד בתבניתו וגם מכניס לחם לתנור. מותר לעשות כן כיון שריחא לאו מילתא וזיעה לא נתפסת בחם ממילא הכל מותר. ומה עוד שהכל מכוסה.

קשה בדברי השו"ע

אמנם ראינו את השו"ע בסימן צו' שאומר פת שאפאה עם הצלי ודגים שצלאן בתנור אחד עם הבשר אסור לאוכלן בחלב. ולכאורה קשה מדוע אסור לאוכלן עם חלב והרי ראינו שאם צלה בשר נבילה עם בשר שחוטא מותר לאכול השחוטא ומה שונה דין זה.

דיעבד ואינו לכתחילה

אלא ביארו האחרונים דכל ההיתר בבשר נבילה עם בשר שחוטא זה דוקא בדיעבד אם צלאם ביחד מותר לאכול השחוטא, אבל כאן שאפה את הפת עם הצלי כיון שעדיין לא אכל את הפת עם גבינה אומר השו"ע לא יעשה כן לכתחילה. אלא שכל חומרא זאת דוקא בתנור קטן ושאינם בשני קדירות אבל אם הצלי בקדירה נפרדת יהיה מותר לכתחילה לאכול הפת עם גבינה.

הלכה שימותר

לכן מי שחימם בתנור דגים ובשר וכל אחד בקדירה נפרדת והם סגורים מותר לאוכלם אף לכתחילה.

העלון מוקדש

להצלחת ידידנו
אמיר מועלם הי"ו
ולהצלחת כל ב"ב
שהקב"ה ימלא כל משאלות
ליבו לטובה

העלון מוקדש

להצלחת יקיר המוסדות
ה' אור בן שמעון
לכית משפחת אלימלך
שהקב"ה ימלא כל משאלות
ליבו לטובה
ויראה ברכה וישוב טוב בביתו החדש
ויזכה בקרוב לדיווג הגון. אמן.

העלון מוקדש

להצלחת ידידנו היקר
ה' רמי סימני
ומשפחתו הי"ו
שהקב"ה ימלא כל משאלות
ליבו לטובה

העלון מוקדש

להצלחת
ה' דניאל אריכא
ומשפחתו הי"ו
ולעילוי נשמת אביו
ה' ישעיה בן אברהם ז"ל

השיעור הבא בשבת קודש פרשת 'ויצא'

בשעה 15:00

בנושא 'המתארה בכית חמיו כיצד ידליק נרות חנוכה'

מעמד גדול לכבודה של תורה התקיים בליל שישי בבני ברק - מעמד המנסת ספר תורה לבית המדרש 'הליכות משה' בשכונת רמת אהרן שבראשות רב השכונה הגאון הגדול רבי שבתי לוי שליט"א

ניתן לתרום גם דרך עמדות נדרים
פלוס - מוסדות 'הליכות משה'

תרומות עבור הוצאת העלון
בטלפון 0527136052

לקבלת העלונים במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת 6880466@Gmail.com